

Kender I *Pers gæs*?

Er der nogle af læserne, der kender udtrykket *Pers gæs* om enfoldige mennesker, som man hensynsløst kan udnytte?

Jeg har udtrykket *Peders Giæs* fra Eskel Sørensens bog *Skik og Sæd* hos Bønderne sidst i det 18. og først i det 19. Århundrede (udg. 1989). Eskel Sørensen var en belæst mand af bondefamilie i Balslev sogn på Vestfyn, og han fortæller (s. 267 f.) om en birkedommer dér på egnen, som var lærd og lovkyndig, men meget pengebegærlig. Bare han kunne få pengene, så brød han sig ikke meget om *Peders Giæs*. Eskel Sørensens far og mor havde fået denne birkedommer til at oprette et testamente, som senere viste sig at være ugyldigt, selv om han havde taget sig godt betalt for det og havde forsikret, at det var i orden.

Jysk Ordbogs samlinger har kun et enkelt eksempel på *Pers gæs*: Det er een af *Peers Giæs* (i *Litterære Tidender* 1738 s. 450); kontekst mangler desværre, men det kan godt være sagt om en person. Mine undersøgelser i andre ordbøger har ikke givet noget resultat.

Gås i overført betydning er ifølge ordbøgerne almindeligt om især dumme kvinder, men hvem siger, at flertalsformen *gæs* ikke kan gå på begge køn, når det bruges i overført betydning. Det er i hvert fald ikke kun kvinder, der kan have gåseforstand eller være et gåsehoved. Men hvem er så *Per* i udtrykket *Pers gæs*? Jeg hælder til den opfattelse, at det må være en bestemt person, ikke et *Per* brugt om en hr. hvemsomhelst som fx i udtrykkene *hverken Per eller Povl*, en *dummepeter*, lille *Per spillemand*, *pertot* og lign.

Kan *Per* være apostlen Peter? Peter som dørvogter i Himmerig? I *Rheinisches Wörterbuch* stødte jeg på talemåden *Himlen er bygget til gæssene*, dvs. de enfoldige (jfr. Bjergprædikenens "Salige er de fattige i ånden, thi Himmeriget er deres") og i Mensings ordbog over plattysk står der om en død: *Han vogter gæssene hos Petrus*, formentlig i betydningen: at han er i Sankt Peters tjeneste og hjælper med at passe på alle de andre enfoldige døde.

Men hvordan det nu end forholder sig med udlægningen vil jeg gerne vide, om nogen kender udtrykket *Pers gæs* fra deres dialekt eller fra deres læsning, og i så fald i hvilken betydning.

Svar bedes sendt direkte til: Marie Bjerrum, Skovgårdsvej 8, 2920 Charlottenlund.